

Remco Campert

*Te vroeg in het
seizoen*

2014
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Onbegrensd gebied

Als zzp'er in dienst van jezelf kun je beter geen tijd verspillen, hoewel tijd nooit wegraakt. Tijd die je verspilt komt in een ander reservoir van tijd terecht dat je de eeuwigheid zou kunnen noemen, maar voor de eeuwigheid heb ik op het ogenblik geen tijd. Zonder veel secondes te verliezen, probeer ik zo recht mogelijk op mijn doel af te gaan: het schrijven van een column, een gedicht, een tekstje, het voortborduren aan een roman die maar niet af wil komen, omdat elke draad die ik erbij steek de mogelijkheden van een nieuw patroon laat zien.

Met tekstjes heb ik de meeste moeite en ze kosten de meeste tijd. Iemand belt op: zou je niet even zus of zo voor dit of dat willen schrijven? Het hoeft niet lang te zijn en meestal betaalt het ook niet. Een voorwoordje voor een fotoboek (ik krijg dan wel twee fotoboeken), een aanbeveling voor iemand anders werk, een inleiding voor een feestavond van een bevriend auteur, ga zo maar door. Vaak zeg ik 'Helaas, nee', maar ik geef ook weleens toe, in de gedachte dat ik het karweitje er wel even tussendoor doe. Dat blijkt niet zo te zijn. Het klusje valt buiten mijn planning. Terwijl ik aan het tussendoortje werk leidt het idee dat ik me eigenlijk had voorgenomen iets heel anders te doen me sterk af en zorgt voor aanzienlijke vertraging, zozeer dat ik er mijn hele werkdag (let wel,

zonder personeel!) mee bezig ben. Voor een vriend moet je natuurlijk iets overhebben en het is goed om niet alles voor geld te doen.

Recht op het doel af kan moeilijk zijn, niet alleen als het schrijven betreft, maar ook bij andere dagelijkse daden, zoals, ik noem maar een voorbeeld, het gaan naar de supermarkt. Ik ben er niet voor in de wieg gelegd. Omwegen trekken me aan. In de werkplaats die ik er als zzp'er op nahoud heb ik een veldbed opgesteld en daar poog ik de laatste tijd een middagdutje op te doen. Een diepe dut wil het nooit worden. Verder dan een halfslaap kom ik niet en wil ik ook niet komen. Na diepe slaap kost het zeker een uur om goed wakker te worden, zoals ik elke ochtend merk.

In mijn halfslaap kan ik me veroorloven grote omwegen te maken. Het gebied dat ik betreed is onbegrensd. Ik kan elke richting uit die het toeval me aanwijst. 'Laten we met bewondering de subtiele kronkelpaden van het toeval volgen,' schreef de filmer Luis Buñuel in zijn autobiografie *Mijn laatste snik*. Aan de hand van het toeval loop ik door niet eerder geziene landschappen, die me toch niet vreemd zijn. Rivieren glinsteren in het zonlicht. Ik tover een bos in de verte. Voor mij verrijst nu een berg, die ik, genezen van hoogtevrees, beklim en die onder mijn voeten verandert in de Eiffeltoren. De Champs-Élysées gaat over in de Ramblas van Barcelona, die verglijden in glooiende duinen. Gezichten die herkend willen worden doemen op, verdwijnen weer. Ergens, in een andere wereld, luidt een klok. 'Die slaat lokale atmosfeer,' schreef ik eens in een gedicht.

Ik word definitief wakker, sta op, schud wat nakleven-

de droomflarden uit mijn hoofd en stel, de mooischrijverij voorbij, een boodschappenlijstje samen. Daarna duik ik de lokale atmosfeer in en ga zo recht mogelijk op mijn doel af, de supermarkt. Ik maak geen omweg. Na de sla, de biefstuk, de wijn en de melk kom ik, op weg naar de kassa, boeken tegen. In mijn supermarkt liggen de tien best verkochte boeken te koop. Ze voelen zich niet erg thuis, zo te zien. Ze hebben uitzicht op de wc- en keukenrollen aan de overkant.

Roken en drinken

Onlangs kreeg ik een boekje cadeau, geschreven door George Orwell en getiteld *Books v. Cigarettes* (v. staat voor versus). Het bevat een aantal artikelen van Orwell van vlak na de oorlog. Het titelartikel schreef hij in 1946 en dat was het jaar waarin ik het roken van sigaretten serieus begon te nemen. Ik rook nog altijd, ondanks het feit dat de steeds stijgende prijzen het me proberen te beletten. Mijn verslaving wint het iedere keer van mijn nog tamelijk gezonde verstand. Af en toe poog ik er iets aan te doen, maar mijn andere verslaving, het schrijven, zit me in de weg. Zodra ik begin te schrijven, springen de sigaretten tussen mijn vingers. Niet roken betekent niet schrijven. De uren buiten het schrijven span ik me in om mijn nicotineverbruik te beperken. Dat lukt enigszins, behalve als degene die ik liefheb en ik ons overgeven aan ons dagelijks spelletje scrabble; ongetwijfeld omdat daar weer woorden aan te pas komen.

Mijn eerste sigaret rolde en rookte ik in het laatste oorlogsjaar. Geëvacueerd uit Den Haag woonde ik toen op de Veluwe. De tabak was 'eigen teelt' en werd door de boeren in de omgeving verbouwd. Bij de bevrijding kwam de fabriekssigaret in mijn leven, met merken als Sweet Caporal en Woodbine, gul uitgedeeld door de Engelse en Canadese soldaten. Ik rookte niet veel, misschien een

sigaret per dag; meer als experiment en in een poging om mezelf een schijn van mannelijke volwassenheid te verlenen. Aan schrijven dacht ik nog niet. Toen dat in 1950 (het jaar waarin Orwell stierf) definitief op mijn weg kwam, liep het experiment uit de hand en nu zit ik met de brokken. Het roken heeft me veel geld gekost, zoveel dat ik het niet durf na te rekenen.

George Orwell durfde het wel. Hij schreef zijn stuk naar aanleiding van een opmerking van een vriend, die bij dezelfde ultralinkse krant werkte als hij. De vriend vertelde hem dat arbeiders de boekenbijlage van die krant altijd oversloegen, omdat ze toch geen geld hadden om boeken te kopen. 'Het idee dat het kopen, of zelfs het lezen ervan, een dure hobby is, buiten het bereik van de gewone man, is zo wijdverspreid, dat het nader beschouwing verdient,' schrijft Orwell. Hij begint dan tot in het kleinste detail uit te rekenen wat Engeland uitgeeft aan boeken, aan sigaretten (en aan drank). Hij komt tot de slotsom dat het lezen van boeken een goedkope zaak is, 'na het luisteren naar de radio misschien wel de goedkoopste'. Hij voegt eraan toe: 'Natuurlijk zijn alle prijzen nu onderhevig aan inflatie, de prijs van boeken inbegrepen, toch ziet het er naar uit dat de kosten van het lezen, zelfs als je boeken koopt in plaats van ze te lenen en je daarbij een tamelijk grote hoeveelheid weekbladen tot je neemt, niet in de buurt komen van de gecombineerde kosten van roken en drinken.'

Wat het drinken me gekost heeft, durf ik ook al niet te becijferen. Ik lust wel een glaasje en de gezelligheid van het café kende lang geen tijd. Denkend aan drank zie ik oneindige rijen flessen in mijn leven staan. Zonder alco-

hol zou ik waarschijnlijk meer geschreven hebben (en dus nog meer gerookt). Orwell besluit: ‘En als onze boekenconsumptie zo laag blijft als zij tot nu toe was, laten we dan tenminste toegeven dat dat komt omdat lezen een minder opwindend tijdverdrijf is dan naar de hondenraces, de bioscoop of de kroeg te gaan, en niet omdat boeken, gekocht of geleend, te duur zijn.’

Dat was Engeland in 1946. In Nederland anno 2012 is de boekenconsumptie nog altijd tamelijk hoog, al begint er de klad in te komen. Maar voorlopig rook en schrijf ik nog maar even door. Er zijn erger verslavingen.

Ademen

Buiten adem hijs ik mezelf, mijn rolkoffer en een plastic tas met kranten en tijdschriften naar binnen. De deur sluit zich achter me. Ik heb de trein op het nippertje gehaald. Ik nestel me op mijn zitplaats en terwijl de trein onder de overkapping van het station uitschuift, kom ik langzaam op mijn verhaal. De laatste huizen van de stad, volkstuintjes, weilanden, in de verte molens, boerenschuren en braakliggende velden trekken voorbij. Ik blader in een prospectus, door zijn en mijn uitgever gewijd aan het werk van de betreurde Gerrit Komrij. Nu geheel op adem gekomen lees ik een stuk van de biografie van Jan Wolkers, Onno Blom. 'Schrijven was als ademen voor Gerrit Komrij,' schrijft Blom. 'Voor hem was de verbluffende hoeveelheid werk die hij in zijn leven bijeenschreef niet verwonderlijk. Een mens vraagt zich toch ook niet af hoeveel hij bij elkaar heeft geademd?' Nee, ik ken niemand die dat doet. Wát als de bijeengebrachte hoeveelheid adem een reusachtige luchtbel blijkt te zijn? Ik vermoed dat er heel wat schrijvers zijn, maar laat ik voor mezelf spreken, die in het diepst van hun wezen twijfelen aan het belang van hun schrijverschap. Toch maar doorschrijven, want als je die gedachte echt tot je toelaat dan duurt het niet lang of je adem stekt en komt er geen woord meer uit je.

Poëzie is mijn adem, beweegt
mijn voeten, aarzelend soms,
over de aarde die daarom vraagt.

Die regels schreef ik eens, luchtjaren geleden, met een zekerheid die sinds die tijd wat wankeler is geworden. De lucht betrok. Vraagt de aarde er werkelijk om? Ik heb het de planeet nooit gevraagd. Het klinkt poëtisch, maar is het wel poëzie? Ik geef de dichtregel het voordeel van de twijfel. Wel houd ik me voor ogen dat het niet de aarde is die iets van mij vraagt, maar ikzelf. Misschien staat de aarde voor de werkelijkheid, de mijne wel te verstaan. Ik adem gebeurtenissen, gevoelens, gedachten en wat zich verder voordoet in het leven in en adem woorden op papier uit. Vervolgens publiceer ik ze. Dat laatste heeft iets opdringerigs. Waarom wil ik de medemens opscheppen met mijn ideeën over de werkelijkheid? De grootste poëtische daad zou het niet publiceren van mijn poëzie kunnen zijn. De rest is ijdelheid, spreek ik mezelf streng toe. Maar ja, ik beweeg me liever met mooie schoenen over de aarde dan blootsvoets. En ik moet de zon in het regenwater kunnen zien schijnen.

De volgende ochtend vroeg keer ik terug van mijn korte reis. Ik haast me het station uit, sleur de rolkoffer onder zijn luid protest over de tramrails, de tramhalte op, de tram in. Ik heb haast om thuis te komen, omdat ik op tijd voor het paard wil zijn. Aan het einde van de ochtend komt eens per week het paard voorbij. Ik ga voor het raam aan de straatkant staan. Klip-klop, klip-klop. Ik hoor zijn hoefslagen stapvoets naderen, nu passeert hij onder me, zijn ruiters rechtop in het zadel. Zich van zijn

schoonheid niet bewust loopt hij langs suffige auto's, die gehoorzaam geparkeerd staan en hun meerdere in hem herkennen. De acacia's in de straat zwaaien hem met hun takken en blaadjes lof toe. Het is Pegasus, het paard der dichters, die daar beneden me voorbijkomt, in de gedaante van een brouwerspaard. Fietsers kijken hem na, hun stalen ros aan de hand. Langzaam versterft het geluid van zijn voetstappen en ik blijf achter met een onbestemd, weemoedig verlangen. Al die tijd heb ik mijn adem ingehouden en ik snak nu naar woorden. In de straat neemt de dagelijkse werkelijkheid het weer over. Auto's trekken op, de school op de hoek gaat uit, afhaalmoeders praten met harde stemmen tegen elkaar, de postbode belt aan. Ik ga over tot de orde van mijn zzzp'ezaken en begin een gedicht uit te ademen.

Neus en snoep

Ik loop van kleinigheid naar kleinigheid en dat op een kleiner wordend gebied. Mijn leefgebied is onderhevig aan krimp. Ik reis bijvoorbeeld nauwelijks meer. Het is me te omslachtig en vermoeiend geworden. En misschien heb ik wel genoeg gereisd. Aldus ik, in mijn bekenissen van een heer op leeftijd. Omdat ik ook langzamer loop en daarbij vaker stilsta, weet ik bij mezelf de indruk te wekken dat mijn gebied niet veel kleiner is geworden. Het grote overzicht is nooit het mijne geweest, maar details zijn nu wel erg belangrijk geworden. Als bewijs hiervan moge mijn neus dienen, gevolgd door een snoepje.

Omdat afspraak afspraak is (ik spreek dus weinig meer af), reisde ik vorige week naar Antwerpen, waar ik gevraagd was om wat gedichten voor te lezen op het jaarlijkse literaire festival Zuiderzinnen. Ik was er een dag tevoren gearriveerd om een plezierige avond door te kunnen brengen met Antwerpse vrienden. Na afloop van het samenzijn, waaraan lekker eten en wijn niet ontbraken, slaagde ik erin om bij het betreden van mijn hotel te struikelen en op mijn gezicht te vallen, wat me op een wond aan mijn neus kwam te staan. Ik had zagezegd een snee in mijn neus. Uit die snee stroomde het bloed onge-rend. Het bezorgde hotelpersoneel wilde al een ambu-

lance bellen, maar dat wist ik te verhinderen. Een pleister leek me voldoende.

De volgende ochtend trok ik staande voor de spiegel voorzichtig de pleister van mijn neus. De wonde bloedde niet meer, maar was duidelijk zichtbaar. Wat ik de vorige avond verzuimd had, deed ik nu: ik betastte mijn neus om te voelen of hij gebroken was. Dat was hij niet, wat ik jammer vond. Ik herinnerde me dat een eertijdse zwager met zijn gebroken neus, opgelopen tijdens een vechtpartij in nachtelijk Amsterdam, zijn aantrekkelijkheid voor de dames aanzienlijk had verhoogd.

De gehavende neus zat me niet in de weg bij het gedichten voorlezen. Wél een ander detail: het feit dat ik een handmicrofoon kreeg toegewezen. Met de rechterhand een microfoon vasthouden en met de linker de voor te lezen poëzie uitzoeken bleek een zware klus, waarbij de neus niet als excuus kon gelden. Twee dingen tegelijk heb ik nooit kunnen doen. Dat eindigt er vaak mee dat ik geen van beide doe.

Een paar dagen voor deze spannende gebeurtenissen voerde mijn dagelijkse tocht naar de supermarkt me langs het Stedelijk Museum. Op het plein ervoor was men juist doende *Sight Point*, de minimalistische sculptuur van Richard Serra, te herplaatsen. Op een afstand bleef ik staan kijken. Het kunstwerk bestaat uit drie meer dan elf meter hoge tegen elkaar leunende platen cortenstaal. Dicht bij het herrijzende beeld stonden belangstellenden, onder wie ik een mij bekende kunstliefhebber ontwaarde. Terwijl hij de verrichtingen volgde, zag ik hoe hij een klein doosje uit zijn broekzak pakte, er een nog kleiner snoepje uit tevoorschijn bracht, dat hij, na

het even bekeken te hebben, in zijn mond stak en het op een vergenoegd sabbelen zette. Het tafereel riep bij mij de zachtzinnige humor van de Franse tekenaar Sempé op en het daarbij horende gevoel. Over Sempé schreef Kees van Kooten een hoofdstuk in zijn prachtboek *Hartstochtjes* (De Bezige Bij, 2012). ‘Binnen elke metropool, vertellen zijn tekeningen maar steeds, zit het persoonlijke geluk in een klein hoekje of op een smal bankje. Dat is het Sempé-gevoel,’ citeer ik.

In een klein leefgebied valt nog heel wat te beleven. Geen grootse, meeslepende avonturen, maar minigebeurtenissen hebben ook hun waarde. Nu ben ik in afwachting van het eerste grassprietje dat opgroeit tussen de nieuw aangebrachte stenen op het plein voor het museum. Onder Serra’s minimalistische beeld zal het leven maximaal doorgaan.

Mijn lege hoofd

Het begin van deze column heb ik in elk geval al. Het is de letter H, die hierboven staat. In de achter ons liggende weken waren dat de A, de O, de B en de I. Nog 21 letters en dan heb ik het alfabet bij elkaar. Ik maak me nu al zorgen over de Q en de Ypsilon. En wat doe ik als over een klein halfjaar het alfabet volledig is? Dan begin ik opnieuw en deze keer in de juiste volgorde. Ik herinner me het opzeggen van het alfabet op de lagere school. Bij KLMNOP (met een lichte nadruk op de L) kwam er vaart in het alfabet. Het begon lekker te lopen. Bij de Q remde ik dan weer af en in een rustiger tempo, waarin de letters afzonderlijk ten gehore werden gebracht, kwam ik tot stopstand bij de Z.

Daarna werd het stil en leeg. Wat dit betreft zou je het alfabet kunnen vergelijken met het leven. Vlak voor het midden ervan dringt het tot je door dat de Z als een onherroepelijke letter er aan zit te komen, of je het wilt of niet. Toen ik me dat bewust werd, versnelde ik mijn vaart. In het wilde weg geschat ben ik nu bij de V terechtgekomen, de V van Vrede met de finale Z en die van Verdrag. Hoe ouder ik word, hoe minder haast ik heb.

Is dat waar? Het klinkt me iets te wijs in de oren. Ik denk dat het ingewikkelder in elkaar zit. De haast is nog aanwezig, maar ik ben banger geworden mijzelf voorbij

te lopen. Vroeger deed dat er niet zoveel toe. Er was tijd genoeg om mezelf weer in te halen. Menige netelige situatie, zowel in schrijven als in leven, kwam zo weer op zijn pootjes terecht. Wijsheid zou met de jaren komen, maar mijn gedachten schieten nog altijd alle kanten uit en gunnen mijn veronderstelde wijsheid geen rust. Zekerheid is ver te zoeken. Er moet meer zijn. De Japanse dichter Bashō (1644-1694) schreef:

Vaarwel, oude waaier.
Op wie ik woorden heb gekrabbeld.
Wat kan ik anders doen
dan je te verscheuren
nu de zomer afloopt?

Een nieuwe waaier kopen, voeg ik er aan toe, als westerse zpp'er praktisch ingesteld.

Op de vensterbank van het grote art-nouveauboog-
raam in mijn huis, dat uitzicht biedt op straat, staat een
bonsaiboompje. Het wordt gevoed met licht en Japanse
aarde. Soms ga ik erachter zitten (de geraniums stel ik
nog even uit). Als ik ernaar kijk, word ik me bewust van
mijn grofte. Ik ben veel te groot aanwezig voor dat
boompje. Ik voel me een wanstaltige vleeshomp. Art
nouveau, hoewel plantaardig van inspiratie, is er ook niet
tegen bestand. Too much, weet je wel. En wat zich op
straat afspeelt aan menselijk en mechanisch verkeer ver-
liest aan belang bij dit boompje dat maar met één ding
geconcentreerd bezig is: te zijn en te blijven, al heeft het
daartoe zo af en toe een blaadjes afknippende hand bij
nodig.

Terug naar het alfabet. In *ABC of Reading*, Ezra Pounds leerboek voor in schrijven en lezen geïnteresseerden, geeft de meester ook huiswerk op. Hij draagt bijvoorbeeld de leerling op het hoofdartikel van een krant (het mag ook een column zijn) te onderzoeken om te zien of de schrijver iets ‘verbergt’; of hij bang is om te zeggen wat hij denkt; of hij de schijn wil wekken dat hij denkt, terwijl hij in werkelijkheid niet denkt.

Een moeilijke opgave, zeker als het je eigen werk betreft. Denk ik of doe ik maar alsof? Ik denk niet na over wat ik wil schrijven, tot ik ermee begin. Dan gaat mijn meeste denken zitten in hóe ik het opschrijf. Zo goed als gedachteloos volgt de ene zin de andere op. Als ik klaar ben, herinner ik me niet dat ik gedacht heb. Mijn hoofd is leeg.

Ach familie

Familiegevoel bezit ik niet in grote mate. Het is niet tot ontwikkeling gekomen en zelf heb ik er niet bijzonder toe bijgedragen om dat gevoel te ontwikkelen. Daarover voel ik me weleens schuldig. In mijn omgeving ken ik families die hecht in elkaar zitten. Soms zijn er conflicten, maar ze komen altijd weer bij elkaar. Ze delen geluk en zorgen. Ze zijn verbonden en dat maakt ze minder kwetsbaar. Als ik ze meemaak in hun familiekring voel ik dat ik iets mis. Er is een lege plek in me, die ik nooit heb kunnen invullen. Het is een soort fantoompijn die ik voel.

Ik kom nog het dichtst bij een familiegevoel als ik in Den Haag ben, waar ik mijn jeugd doorbracht. Daar werd ik veel aan familieleden uitbesteed. Ze zijn nu al jaren allemaal dood. Als ik in Den Haag door de straten loop, ben ik in een schimmenrijk. In de Obrechtstraat denk ik aan mijn grootvader, die vaak op mij paste. Ik zat in een hoekje en moest stil zijn, want hij was aan het schrijven. Hoewel hij Hagenaar was (met ook nog Indisch bloed; Haagser kon het niet), is er in Amsterdam een straat naar hem vernoemd, de Johan Broedeletstraat. In deze kolom (zo heette een column in mijn opa's tijd) wil ik het over hem hebben. In 1896 begon hij als acteur, maar al spoedig ging hij schrijven. Hij schreef een groot aantal romans en toneelstukken. En hij werd toneelre-

censent. Over hem ging het verhaal dat het doek niet opging voor Broedelet in de zaal was, een verhaal dat ik graag in ere houd.

In 1909 schreef hij de schandaalroman *Hofstad*, een tamelijk genadeloze parodie op het Haagse societyleven. Van sommige figuren, zoals de schilder Mesdag en de romancier Louis Couperus, weten we nog wie ze zijn, het merendeel van de rest is vergeten. *Hofstad* opent onverbloemd: ‘De barones van Liktum Priktum, op haar bidet, had juist slange-werk verricht, toen ’t “tok-tok” op ’r deur ging, eerbiedig. “Ja,” zei ze, met ’n vraag en meteen stapte ze van het meubeltje af, waarop ze zoo’n vroeg morgenritje maakte. En omdat ze geen antwoord kreeg, er wel nog eens getikt werd, riep ze driftig: “Mais oui, oui. Mon Dieu, ces gens sonts sourds ici” en ze droogde zich.’

Louis Couperus wordt door mijn opa weinig fijnzinnig ‘Louis Poepjes’ genoemd. Hij introduceert hem als volgt: ‘Louis Poepjes wandelde, in gecadanceerde heup-wieging, door de winkelstraten (...). Z’n verfijnde kop met ’t pruime-mondje, dat enkel fondant leek te savoueren en caramel en praline, met de lichte, hogere-regionen-oogen, ’t blanke, eventjes bepoeierde vel en de weerstrevende snor-ontluiting, weerkaatste zich in den etalagespiegel.’ Terwijl hij zichzelf bekijkt laat opa hem denken: ‘Ik ben ’n wonder van subtiliteit, ’n porceleine vaas, waarin ’t telkens en telkens opnieuw weer bouquet, ’n zomerwolkjes-hemel, ’n zachte avondgloed, ’n puissante wel van sensibiliteit. Ik ben... ik ben Louis Poepjes.’

Later komt de gevierde romancier terecht bij ‘den coiffeur Jacobi’, die hem als eerste zijn nieuwe salon laat

zien. ‘Hemelsche goedheid, hoe vreemd was dat compartiment ingericht! Niets dan lijnen, krullen, slierten, slingerende wegen, ’n draaiende warboel om krankzinnig bij te worden. ’t Behang cirkelde in de onnavolgbaarste lijnen, golvingen, kinkels, die maag en hersens in de war brachten. In alle richtingen werd de zaal doorsneden, doorslangd, doorzeed, doorkronkeld door bizar gezaagd houtwerk.’ In deze ‘trionf van het hyper-hyper-hyper moderne, dat met deliratie gelijk stond’ wil Louis Poepjes zijn roman ‘Eline Verhaeghe’ tot een einde schrijven. Mijn opa zag ik voor het laatst toen hij in 1946 op zijn sterfbed lag in Den Haag. ‘Ach Remmie, ach m’n joggie,’ snikte hij terwijl hij me omhelsde met zijn verkanterde armen. Ach opa, ach Den Haag, ach familie.

Voetbaldroom en poëzie

Laatst kon ik niet in slaap komen. Dat gebeurt wel vaker en het is niet zo bijzonder dat ik er over zou moeten schrijven. Hoewel, ik schrijf graag over het niet-bijzondere, in de hoop het een paar honderd woorden lang bijzonder te maken. Voor dat 's nachts wakker liggen is meestal geen direct aanwijsbare oorzaak. Ik blijf gewoon geen slaap te hebben op het uur dat er van me verwacht wordt dat ik slaap heb. Ervaring heeft me geleerd dat het geen zin heeft om je de slaap in te forceren. Ogen stijf gesloten houden, je nog eens omdraaien om een nog gemakkelijker houding aan te nemen, het helpt allemaal niet. De slaap trekt een lange neus en maakt zich lachend uit de voeten. Een boek lezen baat ook niet, want ik lees natuurlijk alleen maar goede boeken en die houden je wakker. En aan slaappillen doe ik niet in mijn streven om pillengebruik zoveel mogelijk tegen te gaan. Ik geef me dus maar over aan mijn waak en vergeet de vaak.

Er was een tijd dat ik me verzette tegen het niet-slapen en de gewenste toestand probeerde te bereiken via de voetbaldroom. De voetbaldroom was altijd dezelfde. Ik zit op de tribune en kijk naar Nederland-Brazilië. Al gauw staan we 4-0 achter. In de rust word ik (op aandringen van Johan Crujff) van de tribune gehaald en in het Oranjeshirt gehesen. Ik ben de enige die de boel nog red-

den kan. Ovaties begroeten mijn entree op het veld. In samenwerking met mijn lievelingsvoetballer Bergkamp scoor ik de ene goal na de ander. Ik gun er Bergkamp ook een. Als ik de zege veilig heb gesteld en de scheidsrechter het eindsignaal heeft gegeven, word ik op de schouders genomen en uit het veld de slaap ingedragen. In de voetbaldroom is allang de sleet gekomen. Ik wend hem niet meer aan, alleen al uit angst om in een nachtmerrie te belanden, waarin ik van achteren gemeen getackeld word en met een gebroken been en een vleeswond waar je u tegen zegt van het veld moet worden geholpen.

Mijn wakker liggen had deze keer wel een oorzaak. Bij de post was een brief geweest van het weekblad *Beleggers Belangen* (ondertitel 'goed voor uw portefeuille'). Die brief maakte me onrustig en in bed had ik de tijd om nog onrustiger te worden. Was ik wel goed voor mijn portefeuille? Ik heb hem nooit horen klagen over het feit dat hij overgeleverd is aan de grillen van een meneer, die het ene moment bankbiljetten in hem stopt, om ze er het volgende moment weer uit te halen. Mijn omgang met geld is altijd nogal vluchtig geweest. Het is nooit tot intieme betrekkingen gekomen. De ware liefde ontbreekt.

Beleggers Belangen bedoelt een ander soort portefeuille, een 'beleggingsportefeuille'. Het blad wil mij elke week voorzien van '52 pagina's deskundige beleggingsadviezen, heldere analyses en een overzicht van de best renderende beleggingscategorieën, sectoren en bedrijven. Onmisbare informatie voor iedereen die zich bezighoudt met vermogensopbouw.' Zulke zinnen maken me ontzettend nerveus. Ik zit rechtop in bed. Wat is er mis met me dat ik me niet bezighoud met vermogensopbouw?